

DOROMB

Közköltészeti tanulmányok 5.

Szerkesztő
CSÖRSZ RUMEN ISTVÁN

Készült az OTKA 104758. sz. pályázat támogatásával
az MTA BTK Irodalomtudományi Intézetében

Könyvünk a Creative Commons
Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 2.5 Magyarország Licenc
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/hu/>)
feltételei szerint szabadon másolható, idézhető, sokszorosítható.
A kötetünk honlapunkról letölthető. Éljen jogaival!

ISSN 2063-8175

Kiadja a *reciti*, az MTA BTK Irodalomtudományi Intézetének
recenziós portálja • www.reciti.hu
Borítóterv, tördelés, korrektúra: Szilágyi N. Zsuzsa
Nyomda és kötészet: Kódex Könyvgyártó Kft.

„Az árvák fohásza”

Többfunkciós marcali ponyvanyomtatványok

A ponyvanyomtatványok a magyarországi közköltészet egy, ma még jelentős részben feltáratlan forráscsoportja.¹ Az egyéb nyomdatermékekhez képest igénytelen kivitelezésű, általában rossz minőségű papírra készült, veszendő füzetes kiadványok közül a kutatás eddig elsősorban XVI–XVIII. századi kiadványokkal foglalkozott,² XIX. századi ponyvák módszeres bemutatására viszonylag ritkán került sor.³ Ugyanakkor közismert, hogy készültek ponyvanyomtatványok a XX. században is. Utóbbiak számbavételével a retrospektív magyar nemzeti bibliográfia éppúgy adós, mint a kutatás.

Amikor az 1990-es évek elején egy dunántúli, kiskanizsai (1880-tól Nagykanizsa egyik városrésze) parasztasszony álomelbeszéléseivel foglalkoztunk,⁴ lehetőségünk nyílt az elbeszélések közvetett forrásaiból az asszony teljes olvas-

* A szerző az ELTE Egyetemi Könyvtár tudományos tanácsadója.

- 1 A magyarországi ponyvanyomtatványok egészét tudományos módszerekkel vizsgáló átfogó monográfia elkészítésére eddig még senki sem vállalkozott. Próbálkozások: BÉKÉK István, *Magyar ponyva Pitaval: A XVIII. század végétől a XX. század kezdetéig*, Bp., Minerva, 1966; POGÁNY Péter, *A magyar ponyva tüköre*, Bp., Magyar Helikon, 1978.
- 2 Így például POGÁNY Péter, *Folklor és irodalom kölcsönhatása a régi váci nyomda működése nyomán 1770–1823*, I, *Vásári ponyvairatok*, Bp., Akadémiai, 1959 (Irodalomtörténeti Füzetek); Tüskés Gábor, *Fejezet a 18. századi vallási ponyvairodalom történetéből*, Bölcsészdoktori értekezés, Kézirat, Bp., ELTE, 1984; Tüskés Gábor, KNAPP Éva, *Fejezet a 18. századi vallási ponyvairodalom történetéből*, ItK, 89(1985), 415–436; UÓK, *Illusztrációk a 18. századi vallásos ponyvairodalomban*, Néprajzi Értesítő, 75(1993), 143–162; Csörsz Rumen István, *18. századi magyar világi ponyvakultúra – a vallásos kiadványok tükrében = Amicitia: Tanulmányok Tüskés Gábor 60. születésnapjára*, főszerk. LENGYEL Réka, Bp., reciti, 2015, 347–362.
- 3 Így például, *Riadj, magyar! 1848–1849 fametszetes ponyvái, csatakrónikái*, szerk., utószó, jegyz. POGÁNY Péter, Bp., Magvető, 1983 (Magyar Hírmondó); Tüskés Anna, *A Bagó Márton nyomdájában kiadott vallásos ponyvanyomtatványok = Doromb: Közköltészeti tanulmányok 4*, szerk. Csörsz Rumen István, Bp., reciti, 2015, 433–545.
- 4 Gábor Tüskés, Éva KNAPP, *Traumerzählungen und Weltbild einer ungarischen Bäuerin*, Fabula, 35(1994)/1–2, 81–93; Tüskés Gábor, KNAPP Éva, *Egy dunántúli parasztasszony álomelbeszélései az 1980-as években = Eksztázis, álom, látomás: Vallásetnológiai fogalmak tudományközi megközelítésben*, szerk. Pócs Éva, Bp.–Pécs, Balassi–University Press, 1998, 366–379.

mány-anyagának megvizsgálására. A folyamatos használat nyomait őrző nem kéziratosszerű füzetek egyik, jól elhatárolható csoportjának bizonyultak az elsősorban délnyugat-dunántúli nyomdákban 1840–1940 között készült ponyvakiadványok. A gondosan, témák szerint összerendezett, kézzel összevarrt kolligátum-ponyvafüzetek egyike szorosan kötődik nemcsak Szűz Mária napi tiszteletéhez, hanem a terület búcsújárásához is. E tematikán belül a segesdi Mária-kegyhelyhez⁵ kapcsolódó kiadványok két, Marcaliban működő nyomdában⁶ készültek, és a történeti ponyvakultúra korábbi évszázadainak „terméséhez” képest viszonylag ritkán megfigyelhető többfunkciós sajátosságokat hordoznak. Ezt a mindössze nyolc ponyvafüzetből álló „kollekciót” választottam a vizsgálat tárgyának, leírásuk a *Függelékben* található.

Mizsúr Ádám egy korábbi nyomdarendelése (Baróth) után, rövid megszakításokkal (Barcs, Sásd, Szentlőrinc) 1900–1920 között működtetett tipográfiát Marcaliban; később Csepregre költözött, ahol szintén nyomdai vállalkozása, valamint könyvkereskedése⁷ volt 1950-ben bekövetkezett haláláig. Marcaliban, a már ekkor városi identitású faluban képeslapokat éppúgy kiadott, mint hetilapokat⁸ vagy ponyvákat. Jelenleg mindössze egyetlen nyomdatermékével foglal

- 5 Segesd a török uralom után a XVIII. század közepén települt újra. A felsősegdesdi Szentkútnál (forrás) a legenda szerint már a török korban történtek csodás gyógyulások. A település kegyura, gróf Széchenyi Antal tábornok a forráshoz kápolnát építtetett, s ebben a sasvári Pietà egyik másolatát helyezte el, mely hamarosan csodatévő hírvé lett. A segesdi ferences kolostor által gondozott kegyhely jelentős kiterjedésű vonzáskörzetében Marcali előkelő helyet foglal el. A vonzáskör a II. világháború előtt Segesdtől északra a Balatonig terjedt. Egy, a segesdi kegyeszoborról és kápolnáról az érkező zarándokcsoport ábrázolásával készült barokk festmény ma is megtalálható például a kéthelyi római katolikus templomban.
- 6 E nyomdákrol ismereteim szerint nem készültek tudományos vizsgálatok. A Clavis Typographorum Regionis Carpathicae adatbázisban ugyan mindkettő szerepel, de hibás működési adatokkal. A dolgozatban vizsgált ponyvafüzeteket eddig még nem vették számba. Vö. pl. *Vallásos ponyvanyomatványok Bálint Sándor hagyatékában*, szerk. N. Szabó Magdolna, ZOMBORI István, Szeged, Móra Ferenc Múzeum, 2010; ebben a Marcaliban készült ponyvákat – a nyomdahely-mutató szerint – lásd Nr. 616, 765, 767, 771, 1029, 1033, 1050, 1063, 1435.
- 7 A csepregi Mizsúr könyvüzlet Mizsúr Ádám özvegye vezetésével az 1960-as évek elejéig működött. Vö. SUDÁR Lászlóné T. MOLNÁR Zsuzsanna, *A nyomdászmaster* (Mizsúr [!] Ádám) [1992] = S. L. T. M. Zs., *Gyalogösvényeken: Arcok és életek*, netkötet az Irodalmi Rádió kiadásában, 2013, 29.
- 8 A Marczali című első hetilapnak 46 száma jelent meg 1900. dec. 16. és 1901. dec. 1. között. Eleinte Mizsúr szerkesztette a „helyi érdekű, társadalmi, szépirodalmi és közgazdasági” lapot, majd ezt a feladatot átvette tőle Dr. Bernáth Béla ügyvéd, aki rövid időn belül a lap tulajdonosa lett. A második Marczali című hetilap 1906–1907 között jelent meg a Mizsúr nyomdában Néry Zoltán főszerkesztésében, Vajda Aladár felelős szerkesztésében. A harmadik Mizsúr Ádám nyomdájából kikerült hetilap címe „Balatonpart. Társadalmi, közgazdasági, szépirodalmi és tanügyi hetilap” volt és Dörner István szerkesztette „Somogy-Kéthely” megjelenési hellyel. Ismereteim szerint ma mindössze egyetlen töredékesen fennmaradt száma ismert: a 2. évfolyam (1907) 39. száma.

kozom (*Mennyei Istenes énekek*), melynek feltételezett szerzője a kelevízi⁹ Vadál Antal („Közl: Vadál Antal Keleviz”, leírását lásd *Függelék II/1*).

A másik nyomda vitéz Kovácsffy Arnold nyugalmazott katonatiszt tulajdonában volt, aki könyv- és papírkereskedést, valamint könyvkötészetet is fenntartott Marcaliban.¹⁰ Hét, minden valószínűség szerint 1930–1931-ben megjelent negyedréti alakú ponyváját vizsgálom (*Függelék I/1–7*), melyek közül „szerző”-je mindössze egynek (*Nagyasszony napi énekek*) feltételezhető a mesztegnyői Bakos János személyében („Kiadja Bakos János Mesztegnyő”).¹¹

Végigolvasva a nyolc kiadványt nyilvánvaló, hogy ezek a nyomdatermékek a következetes vallási címadás ellenére sem tekinthetők kizárólag úgynevezett vallásos ponyvanyomtatványoknak. A Szűz Máriához, illetve a segesdi fájdalmas Szűz Máriához címzett szövegeken kívül több ének és vers kapcsolódik Jézus Szívéhez, illetve a nap lezárásához („esti ének”; *Függelék I/2, II/1*), s ezek mellett feltűnik egy, a világi ponyvák, illetve világi közköltészet körébe sorolt téma, az árvaság is.¹² A kutatás utalt már a világi és vallásos ponyvák közötti „átjárhatóságra”, ugyanakkor eddig mindössze egyetlen olyan szöveget regisztrált, mely világi ponyván kívül vallási kiadványból is ismert, bár a szöveg az utóbbi kontextusban csupán a XIX. századból adatolható.¹³

Az általam vizsgált szövegek műfaji megoszlása a következő:

ének, verses imádság	ének dallamjelzéssel	fohász (könyörgés)	„historia” (ballada)
26	10	2	1

Az első pillantásra jól csoportosítható szövegek egy részéről nehezen dönthető el, hogy énekelték, imádkozták vagy olvasták-e őket. Ez a sajátosság jól illeszkedik a szövegek egymástól eltérő funkcióihoz is. Az „ének, verses imádság” huszonhat szövegének egy része szoros rokonságot mutat az úgynevezett archaikus apokrif imádságokkal.¹⁴ Ilyen például a *Kálvárián mondandó ének. Mária bucsuzása szent fiától*, melyben Szűz Mária keresi a felfeszített Jézust, miközben

9 A jelenleg 377 fő lakosú Kelevíz település Marcalitól délre a 68-as út mellett található.

10 A nyomdából 1898-tól ismertek kiadványok, 1944-ben még működött. Vitéz Kovácsffy a könyv- és papírkereskedést feleségével együtt nyitotta, aki korábban a herceg Esterházy családnál volt nevelőnő.

11 Mesztegnyő ma közel 1400 fő lakosú település Somogy megyében, Marcalitól délre a 68-as út mellett. Bakos család jelenleg is él a faluban.

12 *Közköltészet 3/B: Közkerkölcs és egyéni sors*, s. a. r. Csörsz Rumen István, KÜLLŐS Imola, Bp., Universitas, 2015 (Régi Magyar Költők Tára: XVIII. század, 15; a továbbiakban: RMKT XVIII/15), II.C/3, *Magány és árvaság miatti panaszok*, 217–232.

13 Csörsz, i. m., 357, 61. jegyzet.

14 Vö. ERDÉLYI Zsuzsanna, *Hegyet hágék, lőtöt lépék: Archaikus népi imádságok*, Pozsony, Kalligram, 2013.

Mária Magdolnának tesz fel kérdéseket (*Függelék I/1*, [2]), a „Ma kilencszáz éve született Mária”-t tisztelő éneke (*Függelék I/1*, [6]) vagy a „Fehér rózsza Mária” „születésének éneke” (*Függelék I/2*, [3]). Hasonló szöveg a dallamjelzéses énekek között is található (*Szent ének a fájdalom Szűzről*), mely a Jézust kereső Szűz Mária siralma (*Függelék I/3*, [2]). Valószínű, hogy ezek a szövegek egyaránt alkalmasak voltak közösségi (például búcsús társaság) és egyéni használatra, s éppúgy voltak énekelhetők, mint prózában imádkozhatók. A műfajjelzőként szolgáló „fohász” kifejezés egyedül a *Nagyasszony napi énekek* (*Függelék I/7*, [2], [3]) című kiadványban található meg, használata a mesztegnyői Bakos János „leleménye” lehetett, aki ezzel a szóval mindkét szöveg (*Máriához való fohász*, *Az árva fohásza*) fokozottan könyörgő hangvételére kívánta felhívni a figyelmet. A „história” (ballada), illetve általánosan a verses epika megjelölés egyetlen szövegre illik: a kelevízi Vadál Antal által közölt *Az éhen meghalt elhagyott özvegy 3 árvájáról* című, páros rímű versezetre. Ez a szöveg a „három árva” ballada (legendaballada)¹⁵ egyik kései, Gyulai Pál *Éji látogatás* (1866) című versét nem „ismerő”, folklorizálódott variánsainak egyike.

A kiadványok tartalmának tematikus és műfaji sokfélesége mellett szembevetendő, hogy a szövegek jelentős részében rövidebb-hosszabb „beépített” részek foglalkoznak az árvasággal.¹⁶ Ez a világi ponyvákából ismert gondolatkör két változatban jelenik meg: *gyermeki* és *özvegyi* árvaság. Ismeretes, hogy a közköltészeti árvapanaszokból sem hiányzik az esetenkénti vallásos motívum. Ugyanakkor egyáltalán nem magától értetődő a vallásos ponyvanyomtatványokba szerkesztett panasz az árvaságról, különös tekintettel arra, hogy olyan, XX. századi vallásos szövegekre különösen jellemző motívum, mint például a *Patrona Hungariae-gondolat*¹⁷ („Téged megyünk / jöttünk / voltunk köszönteni pátronánkat / [...] / Mert szent István országunkat reád bízta / Azt akarja és kívánta: légy oltalma / [...]” *Függelék I/3* [1])¹⁸ vagy Mária a világ királynője¹⁹ („[...] / Ma kilencszáz éve született Mária / Mennynek és a földnek királyné asszonya. [...]” *Függelék I/1* [6]) e ponyvákban mindössze egy-egy alkalommal bukkan fel.

A vallásos és világi szövegek ilyen mértékű összekapcsolása és együttes megjelenése úgy tűnik fel, nem vezethető vissza maradéktalanul a minél nagyobb

15 A legendaballadához lásd KRÍZA Ildikó, *A legendaballada: Epikai-lírai alkotások az irodalom és a folklór határán*, Bp., Akadémiai, 1982.

16 Ezeket a szövegrészeket, valamint az árvaságról szóló két teljes szöveget a függelékben közlöm.

17 Vö. Tüskés Gábor, KNAPP Éva, *Magyarország – Mária Országá: Egy történelmi toposz a 16–18. századi egyházi irodalomban*, ItK, 104(2000), 573–602.

18 Ez nem más, mint a *Mária, magyarok anyja* kezdetű XVIII. század eleji népének részlete (*Szoszna Demeter-ék.*, 1705–1714, 348–350), vö. *A kuruc küzdelmek költészete*, kiad. VARGA Imre, Bp., Akadémiai, 1977, 215. sz.

19 Vö. KNAPP Éva, *Esterházy (I.) Pál imádságai*, ItK, 119(2015), 289–335.

eladhatóságra törekvő nyomdai célkitűzésre sem. Minden valószínűség szerint e szövegek társadalmi „kereslete”, igénye megsokszorozódott az I. világháború után. Ma még nincs hivatalos nyilvántartás az 1914–1918 között elesett magyar katonákról, mert az adatokat megsemmisítették az 1950-es években. A 2018-ra ígért hivatalos adatbázis elkészültéig a becslések szerinti 660 ezer fős magyar veszteség azonban arra utal, hogy a két világháború között aligha lehetett olyan magyar család, melyet ne érintett volna érzékenyen az árvaság-téma. Ez a ponyván is feltűnő jelenség-együttes egyrészt megmagyarázza a többszörösen funkcionalizált populáris tartalmakat. Másrészt felhívja a figyelmet arra, hogy a társadalmi igényt figyelembe vevő nyomtatványszerzők és -szerkesztők milyen mértékben, mennyire gyorsan érzékelték a befogadói igények változásait és megsokszorozódását. Az sem lehet véletlen, hogy a megvizsgált ponyvák közül éppen a két szerzői és/vagy szerkesztői névvel megjelent füzetben található egy-egy árvaság-versezet a kelevízi Vadál Antal (*Az éhen meghalt elhagyott özvegy 3 árvájáról, Függelék II/1 [2]*) és a mesztegnyői Bakos János (*Az árvák fohásza, Függelék I/7 [3]*) figyelme révén – annak ellenére, hogy a szövegekben nincs utalás az árvaság történeti-társadalmi okára. Összegezve e rövid XX. századi ponyva-mintavétel tanulságait, nyilvánvaló, hogy a nyomtatványok megközelítése aligha képzelhető el, ha figyelmen kívül hagyjuk a használati kontextust,²⁰ a történeti-társadalmi kihívásokat és a földrajzi mikrokörnyezet civilizációs kultúráját.

Függelék

I/1.

Énekek Szűz Máriáról. A veszprémi egyházmegyei hatóság a nyomtatáshoz az engedélyt 2478/1930. sz. a. megadta.

Marcali könyvnyomda [vitéz Kovácsffy-nyomda], (1930).

8 lap, címloldalon litográfia a segesdi kegyszoborról, 235 mm

[1] Énekek Szűz Máriáról. Dallama: Megszól [!] a mennyország gyönyörű harangja

„Ma hogy felvirradtunk ezen drága napra”

[2] Kálvárián mondandó ének. Mária bucsuzása szent fiától.

„Elment szűz Mária Jézus után”

„[...] Jertek özvegy árvák fölkeresni

20 Az összevarrt ponyva-kolligátumok szétfejtése lehetetlenné teszi az egykori használat rekonstrukcióját.

Szent fiam halálán keseregni [...]
Jertek hát bűnösök felkeresni
Elhagyatott árvák, velem sirni [...]"

[3] Lourdesi ének

„Üdvözlégy lurdesi [!] drága szűz Anya”

[4] Szombati ének

„Jertek köszöntsük meg a szombati napot”

[5] Mária ének

„Üdvözlégy, üdvözlégy egek asszonya”
„[...] Üdvözlégy, üdvözlégy szép arany oltár
Kinél a sok árva irgalmat talál [...]"

[6] Máriát tisztelők éneke

„Jöjj buzgó keresztény Máriát tisztelni”
„[...] Ma kilencszáz éve született Mária
Mennynek és a földnek királyné asszonya. [...]"

[7] Bucszú ének a szent helyről

„Isten veled kegyhely, már Isten veled”

I/2.

Igen szép énekek Kisasszony napjára. A veszprémi egyházmegyei hatóság a nyomtatáshoz az engedélyt 2478/1930. sz. a. megadta.

Marcali, vitéz Kovácsffy-nyomda, (1930).

8 lap, címdalton Mária-immaculata litográfia, 235 mm

[1] Kisasszony napjára

„Áldj meg minket anyánk, kik itt egybegyültünk,”

[2] Ének Jézus szent szívéhez

„Jertek ide Úr Jézus szent szíve imádói”

„[...] Elfogad Ő nagy örömmel, szegényt úgy mint gazdagot.
Özvegy, árvát, bánatost és egy árva magzatot. [...]”

[3] Szűz Mária születésének éneke

„Szép örömnapp virradt ránk”

„[...] Fehér rózsza, Mária
Végy minket oltalmadba.
Arany oltár te szent szived drága szent Anna,
Mert szülted a szűz Máriát, Jézus nagyanyja.

Örülj föld árva fia
Megszületett Mária
Gyámola lett a szegénynek és szomorunak [...]”

[4] Ének

„Dicsértessék Jézus neve,”

[5] Bucsuzó szent ének a segesdi kápolnában ékeskedő fájdalmas anyától
és szent fiától.

„Aranyos szűz anyám ölében szent fia,”
„[...] Itt nyert vigaszt szegény özvegy, árvák szive. [...]”
Jertek szegény árvák, kesergő özvegyek,
Fájdalmas anyánktól mind bucsut vegyetek.
Rakjátok elébe szivetek fájdalmát,
Ő meghallgat bennünk, mert egy édes anyánk. [...]”

[6] Ének

„Szűz Mária szent fiát ölében tartja”

I/3.

Legújabb könyörgő énekek a Szűz Anyához. A veszprémi egyházmegyei hatóság a nyomtatáshoz az engedélyt 2478/1930. sz. a. megadta. Utánnomás tilos. Marcali, vitéz Kovácsffy, (1930).

[Nr.] 569

4 lap, 235 mm

[1] [cím nélkül]

„Istennek szent anyja könyörögj érettünk”

„[...] Téged meggyünk / jöttünk / voltunk köszönteni pátronánkat [...]

Mert szent István országunkat reád bízta

Azt akarja és kívánta: légy oltalma. [...]

[2] Szent ének a fájdalmas Szűzről. Dallama: Mária jó anyánk könyörögj.

„Felsőhajtok hozzád, fájdalmas szűz anyám”

„[...] Nincs mire lehajtnom [!] árva, bús fejemet. [...]

Oh de elhagyott édes anya vagyok, [ti. a fiát kereső Szűz Mária]

Mint a bús gerlice, olyan árva vagyok, [...]

Árvák és özvegyek, én velem sírjatok,

Ti is olajágak, vért virágozzatok. [...]

[3] [...szöveghiány] áldott szűz anya ...

„[...]szöveghiány]²¹ szűz anya, mennyei szép rózsa.”

[4] Mária ének.

„Dicsértessél oh Mária!”

I/4.

Legújabb Mária énekek Kisasszonyra és Mária nevenapjára [!]. A veszprémi egyházmegyei hatóság a kinyomtatáshoz az engedélyt 2478/1930. sz. a. megadta. Utánnomás tilos.

Marcali, vitéz Kovácsffy, (1930).

[Nr.] 590

4 lap, címdalton Mária szíve litográfia, 235 mm

21 Valószínűleg: Ó, áldott.

[1] Kisasszonyra és Mária nevenapjára [!].

„Akik ide megérkeztünk Kisasszonynak napjára”

[2] Köszönteni jöttünk, oh Mária.

„Köszönteni jöttünk, oh Mária”

[3] Bucsurá induláskor

„Mária szűz anyánk, hozzád indulunk”
„[...] Nála letek vigaszt szegény özvegyek
Akik elhagyatva itt keseregtek. [...]
Árvák, kiknek nincsen édes anyátok,
Jöjjetek el velünk, ott majd találtok. [...]”

I/5.

Legújabb könyörgő énekek a Szűz Anyához. „Nihil Obstat” Nr. 3276/1931.
„Imprimatur” Veszprémii, die 3-a Sept. 1931. Ferdinandus episcopus
Marcali, vitéz Kovácsffy, (1931).

4 lap, címlapon Mária, mennyek királynéja a gyermek Jézussal és hódoló an-
gyalokkal litográfia, 235 mm

[1] [cím nélkül]

„Mária szűzanyám kérlek téged,”
„[...] Imádd értem Jézust, szent fiadat,
Hogy ne hagyjon engem, bus árvádat [...]”

[2] Búcsúra induláskor. Dallama: Üdvözlégy Krisztusnak stb. szerint.

„Mária szűz anyánk hozzád indulunk”
„[...] Nála letek vigaszt, szegény özvegyek,
Akik elhagyatva itt keseregtek, [...]
Árvák, kiknek nincsen édes anyátok,
Jöjjetek el velünk, ott majd találtok. [...]”

[3] Mária névnapjára.

„Jertek ide Máriának drága bucsus népei”
„[...] Elfogad ő nagy örömmel szegényt úgy mint gazdagot
Özvegy, árvát, bánatosat és egy árva magzatot. [...]”

I/6.

Legujabb Mária ének. Egyházilag jóváhagyva.

Marcali, vitéz Kovácsffy, é. n. [1898–1944].

[Nr.] 52

8 lap, címdoldalon kertben Mária immaculata szobor előtt térdelve imádkozó férfi, gyermek és nő litográfia, 235 mm

[1] Nagyasszonyi ének. Dallama: Örvendnek az egek.

„A szép szűz Anyához kik eljöttetek.”
„[...] Elfogad örömmel szegényt, mint gazdagot,
Özvegyet és árvát egy árva magzatot. [...]”

[2] Nagyboldogasszonyi ének. Dallama: A fényes nap...

„Megzendült az angyalok hárfája,”

[3] Mária menybemenetele, koronázása. Dallama: Atyaistennek leánya...

„Ma lettél megdicsőülve szép szűz Mária,”

[4] Énekek a Nagyasszony búcsura. Dallama: Üdvözlégy Mária, mondjuk az olvasót.

„Hatvanhárom évet betöltött Mária”

[5] Szűz Mária éneke.

„Dicsértessék a Jézus Mária szive,”
„[...] De sok özveggy és árva kisírja magát
Ha feltekint tereád szűz Anyánk. [...]”
Kitárja a szűz karját a szűz Mária,
A szegény özveggy-árvát itt elfogadja, [...]”
Mária, rózsaszál, oh illatozzál,
Segesdi kápolnában már kinyillottál. Amen.”

I/7.

Nagyasszony napi énekek. Kiadja Bakos János Mesztegyő. Egyházmegyei jóváhagyással. Ára darabonként 20 fillér.

[Marcali, Vitéz Kovácsffy Arnold, é. n., 1898–1944].

8 lap, címloldalon a hajósi Szűz Mária kegyszobor, litográfia, 235 mm

[1] Ének a fájdalmas szüzmáriához [!].

„1. Üdvözlégy szüzmária,
Segesd község szép rózsája”
„[...] 5. Jöjjön ide aki árva
Kinek nincs már atya anyja
A segesdi szüzmária
Lesz neki az édes anya

6. Szomorodot özvegy árva
Kikesereg [!] bánatában
Sóhajts fel a máriához [!]
Boldogságos szüz anyához [...]

[2] Máriához való fohász

„1. Itt van már a szent hely itt az arany oltár”
„[...] 5. Jöj [!] ide minden elhagyatott árva
Itt az édes anya nincs szive bezárva [...]

[3] Az árvák fohásza.

1. Oh én szegény elmaradott árva
Kinek nincs már sem atya sem anya
Akár merre tekintek alá fel
Mindig, mindig nekem sirnom kell

2. Rózsa volnék jaj de elhervadtam
Mivel korán árván elmaradtam
Szüleimet megsem [!] ismerhedtem [!]
Majd leszakad az én árva szívem

3. O de boldogtalanak [!] születtem
Könyhulással [!] eszem kenyeremet
Istenem de jó azon gyermeknek
Akinek még a szülei élnek

4. Szomorúan süt még a nap is rám
Mintha mondaná hová megy kis árvám
Minden bokor minden azt kiáltja
Hogy a szegény elmaradott árva

5. Zokogok és hulköny [!] a szememből
Ha valamit halok szüleimről
Temetőbe kimegyek hozzájuk
Sirhalmukra sirva ráborulok

6. Dehasztalan [!] nem halom [!] szavukat
Mert aluszák [!] az örök álmukat
Itt hulasztok [!] bánatos könyeket [!]
Sirva küldöm kedves szüleimet [!]

7. Szánalommal kik felettem sirtok
Hogy én ilyen szegény árva vagyok
Az árváknak özvegyeknek anya [!]
Oh áldjon meg a szép szüzmária [!]

8. Teritet [!] asztaltok legyen nektek
Kik a szegény árvát segítitek
Számotokra a szép menyországba
Legyen ékes virágzó korona

9. Vigasztalást énis [!] majd talállok
A keserves sirással fen [!] hagyok
Hisz él még az árvák édes anya [!]
A menyország ékes királynéja

10. Aldot [!] szent szüz így kiáltok hozzád
Nehagy [!] engem elhagyatot árvát
Édes anyám helyet [!] édes anyám
Légy ohnekem [!] kedves édes dajkám

11. Néked ajálom [!] életem mindenem
Neved áldóm [!] én minden léptemen
Ha majd eljön az utolsó órám
Szüz mária [!] akkor jöjj el hozzám.

[4] Szüz Mária eljegyzésére és mennybevételére

„1. Örvendnek az egek, harsog a trombita”

[5] Esti ének

„Este van már, késő este, készülünk a pihenőre”

II/1.

Mennyei Istenes énekek. Közli: Vadál Antal Keleviz.

Marczaliban, Nyom. Mizersur Ádám gyorsajtóján, é.n. [1900–1920].

8 lap, címdalton Mária szíve litográfia, 170 mm

[1] Szent ének szüz Máriáról

„Nincs más reménységem egyedül Mária,”

[2] Az éhen meghalt elhagyott özvegy 3 árvájáról

Oh menyország szép fénylő tündöklő csillaga,
Hallgasd meg, mint könyörög az özvegy és árva.
Mert nincs aki szánja, hogy ha sir az árva,
Csak te, árvák és özvegyek legkegyesebb gyámja.

Elmaradtam árvákkal, szenvedő betegen,
Oh nem volt egy betevő falatka kenyerem,
Sir az árva gyermek, oh anyám mit tegyek?
Én az ágyban zokogok, szüz Anyám mit tegyek?

Eredj fiam, hisz vannak gazdag rokonaid,
Mondd el, aogy [!] mint éheznek kisebb testvéreid,
Hogy én beteg vagyok, arról is szóljatok,
Hát ha talán megcsik a szive rajtatok.

Megy az árva reszketve, sohse tett még ilyet,
Hogyné [!] inditaná meg bármilyen kőszivet,
Két kisebb testvére ott megyen mellette,
Mindháromnak tele van könnyel a két szeme.

De a gazdag rokonok meg sem hallgatják,
A három árvára a kutyákat uszítják,
Megy a három árva, tovább megyen sirva,
Oh szüz Anyám, mi van a számunkra megirve [!].

Egy utcza szegleténél a legkisebb gyermek,
Zokogva így kiált fel: én tovább nem megyek,
Nem megyek, nem tudok, már tovább nem birok,
Jó emberek, egy falat kenyeret adjatok.

Nincsen aki meghallja az árva panaszát,
Igy érik el az árvák a szomorú tanyát,
A szomorú tanyát, a nagy beteg anyát,
Ki már meg sem értheti gyermeke panaszát.

Alkony borult a tájra, sötét lesz az éjjel,
A bus háznál nem lehet már látni nem széjjel [!].
Leborult az árva mind édes anyjára.
Nem sir egy se, csend borult az egész tájra.

Jön a hajnal aranyos, bíboros köntösbe,
A szomorú kis házba világ sem özönlött be,
Oh jaj, mit látni ott? négy halvány halott,
Három árva anyjával egy ágyba nyugodott.

Milyen boldog mindegyik, mosolyog az ajkuk,
Mert a kegyes szűz Anya megkönyörült rajtuk,
A bus éjszakában hozzájuk leszáll,
S lelküket felvitte a fényes menyországba. Amen.

[3] Esti ének

„A fényes nap immár lenyugodott.”

[4] Jézus szentséges szent szívéhez. Dala Ki az egek felségében.

„Oh Jézusnak drágalátos szíve”
„[...] Vedd kedvesen buzgó imádságunk,
Fáradtságunk és bucsujárásunk, [...]”

[5] [Cím nélkül] Dala: Oh áldott szent Isten.

„Oh édes Jézusnak drágalátos szíve,”
„[...] Vigasztald meg a mi bánatos szívünket,
Velünk együtt a bus árva özvegyeket. [...]”

[6] [Cím nélkül] Dala: Tulajdon.

„Üdvözlégy oh szűz Mária szentséges szíve.”